

Anläggnings- och idrottmiljöpolitiskt program för Svensk idrott

Anläggningar och idrottsmiljöer för Svensk Idrott – världens bästa

Gäller för perioden 2015-2025

Antaget av Riksidrottsstyrelsen i februari 2015

Innehåll

Inledning och bakgrund	4
Sammanfattning och slutsatser	4
Vision	5
Definitioner och avgränsningar	6
Definition av idrottsanläggningar/idrottsmiljöer	6
Avgränsning	6
Anläggnings- och idrottmiljöpolitiska ställningstaganden	6
Tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer	6
Samhällsplanering	6
Mark, luft och vatten som idrottsanläggning	7
Kunskap, nytänkande och stöd	7
Hållbar utveckling	7
Ekonomisk hållbarhet	7
Ekologisk hållbarhet	7
Social hållbarhet	8
Samverkan	8
Inom idrottsrörelsen	8
Kommunal nivå	8
Regional nivå	9
Riksnivå	9
Andra aktörer	9

Inledning och värdegrund

Svensk idrott har över 3,2 miljoner medlemmar, cirka 650 000 ideella ledare och runt 20 000 föreningar. 71 specialidrottsförbund organiserar fler än 250 olika idrotter. Tre av fyra barn mellan 6-12 år är medlemmar och mer än vartannat barn är tävlingsaktivt i en idrottsförening. Det gör Svensk idrott till Sveriges största folkrörelse. Hur många idrottsanläggningar och idrottsmiljöer det finns vet vi inte, men bara de kommunala uppskattas till cirka 30 000.

En av anledningarna till att svensk idrott har haft så stora framgångar genom åren är att det har funnits idrottsanläggningar och idrottsmiljöer som har varit tillgängliga för främst barn- och ungdomsverksamheten. Oavsett nivå på idrottsverksamheten (barn, ungdomar, vuxna, motion, elit, äldre) är tillgången till idrottsanläggningar/idrottsmiljöer en grundförutsättning för att kunna bedriva och utveckla verksamheten.

Regelbunden fysisk aktivitet är viktig för hälsan och gör att människor generellt säger sig må bättre. Men föreningsidrotten handlar om mer än bara fysisk aktivitet. Den ger en gemenskap och ett sammanhang som utvecklar hela människan. Forskning visar att ungdomar som är aktiva i en idrottsförening har en mer positiv livsinställning¹ och är mindre benägna att hamna i kriminalitet och missbruk än jämnåriga som inte idrottar i förening².

Föreningsidrotten har funnits i över 100 år. Många idrottsanläggningar har funnits i mer än 50 år. Samtidigt förändras och utvecklas både samhället och föreningsidrotten. Det sker inflyttning, till landet och inom landet främst till större och medelstora städer. En del idrotter

ökar i popularitet, andra minskar. Nya idrotter kommer till och fler är fysiskt aktiva också på egen hand.

Under mer än 60 år fanns det en Idrottsplatskommitté som skulle bistå idrottsorganisationer och kommunala myndigheter med teknisk hjälp vid planering av idrottsanläggningar, först inom Riksidrottsförbundet (RF) och sedan på Kommunförbundet. Idag finns i stort sett ingenting av den kompetensen kvar inom Sveriges kommuner och Landsting (SKL). 2008 inledde SKL och RF ett gemensamt projekt, Kompetenscentrum för idrottsmiljöer, med en anställd som skulle arbeta med frågor som drift, säkerhet, hållbarhet och utveckling av idrottsanläggningar och idrottsmiljöer. Detta lades dock ned 2010 efter att SKL inte ville förlänga projektet.

Sedan slutet av 20-talet har det funnits ett statligt bidrag till idrottsanläggningar. Fram till 1969 kunde både föreningar och kommuner ta del av det statliga bidraget, men därefter har bara ideella föreningar kunnat söka. Historiskt har RF fördelat det statliga bidraget, förutom under 70-talet då Statens Naturvårdsverk hade uppdraget. Numera är bidraget till anläggningar och idrottsmiljöer en del av Idrottslyftet.

På Riksidrottsstämman 2013 presenterades en utredning med syfte att genomlysna behovet av anläggningar/idrottsmiljöer inom idrotten³. Stämman beslutade i Verksamhetsinriktningen 2014-15, utifrån utredningen, att ge Riksidrottsstyrelsen i uppdrag att ta fram ett anläggnings- och miljöpolitiskt program för perioden 2015-2025.

Sammanfattning och slutsatser

Ett rikt utbud av anläggningar och idrottsmiljöer i varje kommun skapar valmöjligheter av idrotter. Närheten till anläggningar/idrottsmiljöer har flera positiva hälsoeffekter.

Anläggningar och idrottsmiljöer måste därför vara ett naturligt inslag i samhällsplaneringen. RF ska aktivt verka för att det blir verklighet. Ett nationellt register över anläggningar och

¹ Idrottens sociala betydelse, RF FoU-rapport 2005:5 i samarbete med BRIS.

² Är idrott nyttigt? – En antologi om idrott och samhällsnytta, kapitel 4, Konsekvenser av att börja, fortsätta eller sluta idrotta, Metin Özdemir och Håkan Stattin.

³ Ingen idrott utan anläggning/idrottsmiljö – framtida behov av idrottsanläggningar/idrottsmiljöer, RF 2012.

idrottsmiljöer skulle underlätta i planeringen av nya anläggningar men även för att nyttja befintliga på ett effektivare sätt. RF ska verka för att det upprättas ett sådant register.

Respektive specialidrottsförbund (SF) bör ta fram ett dokument över vilken anläggningstätthet det behöver finnas för respektive anläggningstyp. Detta bör också belysa om det ser olika ut i olika delar av landet, samt vilka typer som kan eller bör planeras i regioner. Samverkan är en förutsättning för att tillgången till anläggningar och idrottsmiljöer ska kunna bli så god som möjligt. Eftersom kommunerna är de enskilt största ägarna är det viktigt att det finns ett nära samarbete mellan idrotten och kommunerna. Det kan finnas ett behov av att skapa lokala idrottsråd som tillsammans med SF, IF och DF kan samverka med kommunerna vid framtagandet av lokala idrottspolitiska program och planer för anläggningar och idrottsmiljöer. RF ska verka för att idrotter samverkar kring anläggningar och idrottsmiljöer.

Allemansrätten spelar en stor roll i svensk idrott och många idrotter är beroende av den för träning och tävling. Idrottsrörelsen ska därför ha ett ansvarsfullt förhållningssätt till allemansrätten och RF ska erbjuda utbildningar i hur man på bästa sätt kan kombinera idrottslig verksamhet med att värna allemansrätten och vårda naturen.

Flera idrotter har märkt av att det blivit svårare att få tillgång till idrottsmiljöer i form av mark, luft och vatten. Denna tillgång måste säkerställas och tillståndshandlingen måste förenklas. RF ska därför verka för att myndigheter, kommuner och markägare ger de förutsättningar

som krävs för att idrottsrörelsen ska kunna genomföra sina aktiviteter. Idrottsrörelsen måste ha en bra dialog och samverka med berörda myndigheter och andra aktörer.

Idrottsanläggningar och idrottsmiljöer har i princip sett likadana ut sedan de började uppföras medan samhället i övrigt har utvecklats mycket. Nyttänkandet behöver ökas och Idrottsrörelsen ska vara ledande i arbetet med att skapa framtidens anläggningar och idrottsmiljöer. Ökad kompetens behövs för att påverka utvecklingen men också för att öka andelen hållbara anläggningar och idrottsmiljöer, både ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Ekonomiska resurser är viktiga för att bidra till att andelen hållbara anläggningar och idrottsmiljöer ökar. Den centrala kompetensen kring anläggningar och idrottsmiljöer behöver ökas inom idrottsrörelsen, med fördel i samarbete med andra aktörer. RF ska därför verka för en ökad kunskap och kompetens kring anläggningar och idrottsmiljöer genom att t.ex. stödja och initiera forskning, omvärldsbevakning och konferenser, skapa nätverk och skapa en dokumentbank med goda exempel.

En viktig resurs för att kunna påverka utvecklingen kring anläggningar och idrottsmiljöer är ett anläggningsbidrag. RF ska därför årligen betala ut ett anläggningsbidrag som ska bidra till att hitta nya lösningar som kan föra utvecklingen av anläggningar och idrottsmiljöer framåt. Bidraget ska också hjälpa till att hitta lösningar på de problem som idrotterna anser vara de största hindren för deras utveckling. Vid fördelningen av resurserna ska det alltid tas hänsyn till miljö och klimat samt jämlikhet och jämställdhet.

Vision

Anläggningar och idrottsmiljöer för Svensk Idrott - världens bästa

En mångfald av anläggningar och idrottsmiljöer spridda över hela landet som ger alla rätt och möjlighet att vara en del av svensk idrott och samtidigt bidrar till ett nytänkande och en hållbar samhällsutveckling.

Definitioner och avgränsningar

Definition av idrottsanläggningar/idrottsmiljöer

Anläggningar och idrottsmiljöer definieras i detta dokument som: "Anlagt eller anvisat område för någon form av tävlingsidrott, spontanidrott eller motion oavsett ägandeförhållanden. Det kan också vara luft, mark och vatten som lämpar sig, och används, för såväl organiserad som spontan idrott och motion."

I resterande del av programmet kommer ordet idrottsanläggningar användas i enlighet med definitionen ovanför och inbegripa både idrottsanläggningar och idrottsmiljöer.

Avgränsning

Specialidrottsförbundens (SF) idrottsspecifika regelverk som påverkar idrottsanläggningars utformning tas ej upp i detta dokument.

Anläggnings- och idrottsmiljöpolitiska ställningstaganden

Tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer

Samhällsplanering

Forskning visar att avståndet till en idrottsanläggning har stor betydelse för om människor är regelbundet fysiskt aktiva eller inte⁴ och att människor tenderar att använda idrottsanläggningar mer regelbundet om de finns nära bostaden eller arbetsplatsen.⁵ En stilasittande livsstil, tillsammans med felaktiga kostvanor, är den primära orsaken till den dramatiska ökningen av övervikt och fetma vi sett de senaste trettio åren. En av orsakerna är att en minskande andel går eller cyklar till skola, kompisar och fritidssysselsättningar.⁶

Alla barn och ungdomar ska ha möjlighet till idrott i sitt närområde i tillgängliga och inbjudande idrottsanläggningar. Idrottsanläggningstätheten ska vara uppbyggd så att det finns en god valmöjlighet där så många idrotter som möjligt kan bedrivas i så många kommuner

som möjligt. Alla typer av idrottsanläggningar kan dock inte finnas i alla kommuner.

Samhällsutvecklingen gör det svårare för idrottsrörelsen att få tillgång till de idrottsanläggningar som efterfrågas. I de växande storstäderna prioriteras ofta idrottsanläggningar bort i planeringen när städerna förtätas eller nya bostadsområden byggs. Idrottsanläggningar måste bli ett naturligt inslag i samhällsplaneringen, på översiktlig och detaljerad nivå.

RF ska verka för att ytor för idrottslig aktivitet blir en naturlig del av kommunernas samhällsplanering i både översikts- och detaljplaner.

RF ska driva frågan om att få in begreppet idrott i Plan- och bygglagen (PBL).

RF ska verka för att det upprättas ett nationellt register över anläggningar och idrottsmiljöer.

RF ska verka för att alla SF tar fram ett dokument över vilken anläggningstäthet det bör finnas för respektive anläggnings-/idrottsmiljötyp i olika delar av Sverige.

⁴ Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet – en kunskapsmanstämning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet", Statens Folkhälsoinstitut, Johan Faskunger, 2007.

⁵ Aktivt liv i byggda miljöer – Manual för kommunal planering, Statens Folkhälsoinstitut, 2010.

⁶ Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga, Statens Folkhälsoinstitut, Johan Faskunger, 2008.

Mark, luft och vatten som idrottsanläggning

Många idrotter är beroende av att kunna nyttja mark, luft och vatten för sina aktiviteter, men har märkt att det blivit svårare att komma åt dessa miljöer för träning och tävling. Tillgången till idrottsanläggningar i form av mark, luft och vatten måste säkerställas och tillståndshanteringen måste förenklas. Allemansrätten är viktig för att få tillgång till dessa idrottsanläggningar och därför ska idrottsrörelsen värna och vårda allemansrätten i dialog och samverkan med andra organisationer, markägare och myndigheter.

RF ska verka för att myndigheter, kommuner och markägare ger de förutsättningar som krävs för att idrotten ska kunna genomföra sina aktiviteter.

Idrottsrörelsen ska ha ett ansvarsfullt förhållningssätt till allemansrätten.

Idrottsföreningar ska erbjudas utbildning i hur man på bästa sätt kan kombinera idrottslig verksamhet med att värna allemansrätten och vårda naturen.

Kunskap, nytänkande och stöd

Det är viktigt att hitta nya lösningar, framförallt för att få marken att räcka till för idrottsytor i de växande storstäderna, men också för ett bättre nyttjande och därmed ökat mervärde. Att hitta lösningar för mångfunktionella idrottsanläggningar kan bidra till att säkerställa tillgången. Idrottsrörelsen ska vara ledande i arbetet med att skapa framtidens idrottsanläggningar.

För att påverka att utveckling av idrottsanläggningar möter idrottsrörelsens framtida behov och för att säkerställa att det även i framtiden finns god tillgång till idrottsanläggningar, såväl fysiska anläggningar som idrottsmiljöer i form av mark, luft och vatten, krävs det ökad kompetens inom idrottsrörelsen i samverkan med andra samhällsaktörer.

RF:s bidrag till anläggningar och idrottsmiljöer är ett verktyg som ska bidra till att lösa de problem som idrotterna anser vara de största hindren för utveckling och att hitta nya lösningar som kan föra utvecklingen av idrottsanläggningar framåt.

RF ska verka för ökad kunskap och kompetens kring anläggningar och idrottsmiljöer genom att t.ex. stödja och initiera forskning, omvärldsbevakning och konferenser, skapa nätverk och en dokumentbank med goda exempel.

RF ska årligen dela ut bidrag för att påverka utvecklingen av anläggningar och idrottsmiljöer.

Hållbar utveckling

Svensk Idrott, ska bidra till ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Ekonomisk hållbarhet

Att investera i idrottsanläggningar är ofta förknippat med stora kostnader. Därför är det viktigt att de byggs på ett sätt som gör att de har en lång livslängd och att de enkelt kan anpassas för framtidens idrott och behov.

Investering, funktion, design och drift måste ses som delar av en ekonomisk helhet vid planering och beslut om nya idrottsanläggningar. 60-80 procent av en anläggnings totalekonomi består av driftkostnader.⁷ För att få fler ekonomiskt hållbara idrottsanläggningar behöver kunskapen och kompetensen inom området öka.

RF ska verka för att det byggs fler ekonomiskt hållbara anläggningar och idrottsmiljöer.

Ekologisk hållbarhet

Sveriges Riksdag har beslutat om ett inriktningsmål med miljöpolitiken – generationsmålet. "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser".⁸ Utöver generationsmålet har riksdagen beslutat om 16 miljö kvalitetsmål. Svensk idrott ska aktivt bidra till dessa miljömål.

Idrottsanläggningar har i många fall en positiv effekt på miljön, när det kommer till bevarande av natur- och kulturvärden, samt skapande och bevarande av grönytor, särskilt i tätortsnära områden.

⁷ Bedste Praksis – manual om totaløkonomi, Erhvervs- og Byggestyrelsen, oktober 2009.

⁸ <http://www.miljomal.nu/sv/Miljomalen/Generationsmalet/>, 2014-08-28.

Inom idrottsrörelsen görs dagligen många resor till och från träning och tävling. För att minimera klimatpåverkan är det viktigt att det finns idrottsanläggningar i närområdet, helst inom gång- och cykelavstånd.

Vid nybyggnation eller om- och tillbyggnader av idrottsanläggningar ska alltid hänsyn tas till klimat- och miljöpåverkan. Den negativa påverkan ska bli så liten som möjligt. Vid ny-, om- eller tillbyggnation ska alltid miljö- och klimatafektbeskrivningar göras. Ett sådant arbete kan spara både miljön och ekonomiska resurser.

RF ska bidra till att Sveriges miljömål uppfylls.

Vid fördelning av resurser till anläggningar och idrottsmiljöer genom anläggningsbidrag ska alltid hänsyn tas till projektens miljö- och klimatpåverkan.

Social hållbarhet

Social hållbarhet utgår från mänskliga behov som hälsa, säkerhet, trygghet och rättvisa. Idrottsanläggningar bidrar i sig till att göra en kommun mer socialt hållbar då de gör närmiljön mer levande, hälsosam, attraktiv och trygg. Är det dessutom gång- eller cykelavstånd till idrottsanläggningen bidrar den ytterligare till en hållbar kommun. Det är också viktigt att idrottsanläggningen i sig är socialt hållbar över tid.

Det ska finnas ett utbud av idrottsanläggningar som är tillgängliga och välkomnande för alla i samhället. Vid ny-, om- eller tillbyggnation av och fördelning av resurser till idrottsanläggningar ska hänsyn alltid tas till jämställdhet och jämlikhetsaspekter samt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Genom nytänkande redan i designfasen kan idrottsanläggningen anpassas så att fler målgrupper kan nyttja den. Exempelvis bör det alltid finnas hygienutrymmen där alla kan känna sig bekväma.

Idrottsrörelsen har idag svårt att attrahera vissa målgrupper och behålla ungdomar längre upp i åldrarna. Därför är det viktigt att idrottsanläggningarna genom sin arkitektur och design liksom sin funktion lockar fler att vilja idrotta och idrotta längre.

Idrottsanläggningarna ska utformas på ett sätt och hållas i ett skick som gör att alla känner sig trygga. Vid planering av nya idrottsanläggningar och idrottsytor måste alltid hänsyn tas till placeringen, så att barn och ungdomar på ett säkert sätt kan ta sig till och från anläggningen.

I många fall saknas det klara regler/riktlinjer för säkerheten på idrottsanläggningar där det ofta är oklart vem som är ansvarig om det händer något. Regler och riktlinjer bör tas fram och ansvarsfrågan måste klargöras.

Vid fördelning av resurser till anläggningar och idrottsmiljöer genom anläggningsbidrag ska hänsyn tas till jämställdhets- och jämlikhetsaspekter.

RF ska initiera och stödja forskning för utveckling av anläggningar och idrottsmiljöer som bidrar till att fler vill idrotta och idrotta längre.

RF ska via anläggningsbidraget stödja anläggningar och idrottsmiljöer som bidrar till att fler vill idrotta och idrotta längre.

RF ska verka för att säkerhet och ansvar på anläggningar och idrottsmiljöer förtydligas

Samverkan

Samverkan är en förutsättning för att tillgången till idrottsanläggningar ska kunna bli så god som möjligt. Idrottsrörelsen ska samverka över gränserna med alla berörda samhällsaktörer och dessutom medverka till att samhällets övriga aktörer samverkar med varandra.

Inom idrottsrörelsen

En ökad samverkan och dialog mellan idrotter kan medföra ökade samordningsmöjligheter, minskade kostnader, effektivare nyttjande av idrottsanläggningar, ökad kunskap och därmed större legitimitet i opinionsbildningen. Idrotter som nyttjar samma eller liknande anläggningar skulle kunna skriva gemensamma anläggnings- och idrottmiljöpolitiska program, eller skriva valda delar tillsammans.

RF ska verka för att idrotter samarbetar kring anläggnings- och idrottmiljöfrågor.

Kommunal nivå

Då kommunerna är de enskilt största ägarna av idrottsanläggningar är det naturligt att det finns ett gott samarbete mellan idrottsrörelsen och kommunerna. På riksplanet är det angeläget att RF och SKL fortsätter att ha en god dialog för att utveckla svensk idrott, genom både kunskap och nytänkande.

För att kunna implementera idrotten i samhällsutvecklingen bör det finnas ett nära samarbete mellan alla idrottsrörelsens lokala aktörer och kommunerna.

RF ska verka för att idrotter/föreningar bildar lokala idrottsråd för att samverka och påverka kommuner.

RF ska verka för att idrotten lokalt samverkar med kommunerna vid framtagandet av kommunala idrottspolitiska program och planer för anläggningar och idrottsmiljöer.

Regional nivå

Idag finns det 71 specialidrottsförbund och många av dem har flera idrotter/grenar. Mångfalden gör att det inte kan finnas en idrottsanläggning för varje idrott/gren i varje kommun. För att kunna erbjuda så många som möjligt chansen att utöva så många idrotter/grenar som möjligt behöver kommunerna samarbeta i regioner vid planeringen av idrottsanläggningar. Det kan gälla även större mer kommersiella idrottsanläggningar, där mindre kommuner kan ha svårt att bära hela kostnaden. Ett regionalt samarbete kan också gälla utrustning som föreningar och kommuner kan låna av varandra över kommungränserna.

Idrottsrörelsen ska uppmuntra och hjälpa kommunerna att samarbeta i regioner genom dialog och genom att ta fram relevanta underlag, t.ex. vilka anläggningar det finns behov av att planera i regioner.

RF ska verka för att respektive SF analyserar vilka anläggningar som kan planeras i regioner.

RF ska verka för att fler kommuner samverkar kring anläggningar och idrottsmiljöer.

Riksnivå

Idrottsrörelsen är i många fall beroende av att myndigheter ger bra förutsättningar för att t.ex. kunna nyttja viss mark för att anordna träningar och tävlingar. I RF:s anläggningsutredning från 2012 svarade 6 SF att myndigheters ovilja att ge tillstånd var det största hindret för dem att utvecklas och/eller expandera⁹. Eftersom föreningar som får bidrag till idrottsanläggningar från RF ofta också får bidrag från andra myndigheter, t.ex. Allmänna arvsfonden, är det viktigt att idrottsrörelsen har en bra dialog med dessa myndigheter.

RF ska ha en dialog med berörda myndigheter för att underlätta tillgången till anläggningar och idrottsmiljöer och vid behov påverka för förändring av riktlinjer och lagar.

Andra aktörer

Det är inte bara kommuner och myndigheter som påverkar möjligheterna för idrottsrörelsen att genomföra sina aktiviteter. Det kan vara privata aktörer som äger mark som utnyttjas för idrottsliga aktiviteter, men det kan också vara andra intresseorganisationer som genom sitt arbete påverkar eller kan påverka möjligheterna till en bättre tillgång till idrottsanläggningar. Genom samverkan med andra aktörer ska idrottsrörelsen hitta strategier för ett ökat nyttjande av idrottsanläggningar.

RF ska föra dialog med andra aktörer som delar anläggningar och idrottsmiljöer eller intressen med idrottsrörelsen.

⁹ Ingen idrott utan anläggning/idrottsmiljö – framtida behov av idrottsanläggningar/idrottsmiljöer, RF 2012.

Riksidrottsförbundet

Idrottens hus, 114 73 Stockholm | Tel: 08 - 699 60 00 | Fax 08 - 699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se | Hemsida: www.rf.se